

ΨΗΦΙΣΜΑ ΚΑΙ ΑΝΑΘΕΣΙΣ ΣΑΒΑΖΙΑΣΤΩΝ.

Ἐκδίδομεν δύο λίθων ἐπιγραφάς, ὁμοῦ εὑρεθέντων ἐν Πειραιεὶ πρὸ μηνὸς καὶ ἀγορασθέντων ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρίας. Ὁ τόπος τῆς εὐρέσεως μερικώτερον δὲν μᾶς ὠρίσθη ὑπὸ τοῦ πωλητοῦ, ἵνα ἡδυνάμεθα νὰ εἰπώμεν καὶ ποῦ ἔκειτο τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ Σαβαζίου, ἐξ οὗ παρωνυμοῦντο οἱ λάτραι αὐτοῦ ἔραρισται, οἱ στήσαντες τοὺς λίθους τούτους. Τὸ ὄνομα Σαβαζιασταὶ ἐσχηματισμένον κατὰ τὰ Ἀπολλωνιασταὶ Διονυσιασταὶ Σαραπιασταὶ κτλ. νῦν πρῶτον φανεροῦται, αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς ἤδη ἐξ Ἀριστοφάνους Δημοσθένους Θεοφράστου Λουκιανοῦ καὶ ἄλλων συγγραφέων ἐγνωρίζετο ὡς ὁ κατὰ Φρύγας Διόνυσος. Ὁ δὲ Πειραιεύς, ἐν ᾧ πλείστη ἦτο ξένων ἀνθρώπων συρροή, ὅτι καὶ θεοὺς πολλοὺς ξένους ἐφιλοξένει, ἰδίᾳ ὑπὸ σωματείων, οὐχὶ δημοσίᾳ λατρευομένους, ἐγένετο μάλιστα ἐξ ἐπιγραφῶν γνωστὸν, κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας εὑρεθεισῶν. Περὶ τῶν ὀνομάτων τῶν λατρευόντων αὐτοὺς, ἅπερ ἦσαν ἔραρισται, θιασῶται, ὀργεῶνες καὶ περὶ τοῦ εἶ τινος ἔστι καὶ ὁπόση διαφορά σημασίας ἐν αὐτοῖς, ἀναγνῶτω ὁ φιλομαθὴς τὴν σπουδαίαν πραγματείαν τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἐνταῦθα Γαλλικῆς σχολῆς P. Foucart: Des associations religieuses chez les Grecs. Paris, 1873, ἐν ᾗ πραγματεία καὶ περὶ τῆς οὐσίας τῶν ξενικῶν λατρειῶν καὶ τῆς καλῆς ἢ κακῆς αὐτῶν ἐπιβρότης εἰς τὰ ἥθη τῶν Ἑλλήνων ἢ προσήκουσα ἐξέτασις γίνεται.

Στήλη λίθου Πεντελησίου, ὕψους 1,44, πλάτους 0,37 $\frac{1}{2}$, πάχους 0,08, τετραυσιμένη τὰ νῦν εἰς δύο συνεχῆ τεμάχια, κάτω δὲ κολοβή, σώζουσα ὅμως ἄνω τὸ ἀετωμάτιόν της μετ' ἀκρωτηρίων, εἶναι ἢ ἔχουσα τὸ ἐξῆς ψήφισμα.

Θ ε ο (ι .

Ἀγαθὴ τύχη ἐπὶ Θεοκλέους ἄρχοντος Μουνιχιῶνος ἀγορᾶ κυρία
ἔδοξεν τοῖς Σαβαζιασταῖς ἀνα-
5 γράψαι τὰ ὀνόματα τῶν ἔραρι-

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ 1883.

στῶν ἐν στήλῃ λιθίνῃ καὶ στήσαι ἐν τῷ ἱερῷ.

ἱερεὺς
Ζήνων Ἀντιοχεύς

10 ταμίας καὶ
γραμματεὺς
καὶ ἐπιμελητῆς
Δωρόθεος Ὁαθεν.
ἐραρισται

15 Εὐβουλος Σημαχίδης
Βάχχιος Μιλήσιος
Ξενοκλείδης Σουνιεύς
Διοκλῆς Κολωνῆθεν

Ἐπαινος Φαληρεὺς νε-
20 Σωμένης Οἰναῖος

Ἐπαινος Φαληρεὺς πρε-
Διογένης Μακεδῶν
Φαῖδρος Μιλήσιος
Διογένης Ἀμφιτροπῆθεν

25 Ἀπελλῆς Κολωνῆθεν
Ἀπολλόδωρος Τριχορύσιος
Φιλοκράτης Εὐπεταίων
Θεοδόσιος Ἀχαρνεύς
Κόντος Προβαλίσσιος

30 Ἀρτέμων Λαοδικεὺς
Διονύσιος Λαοδικεὺς
Δημήτριος Ἀντιοχεύς
Διόδοτος Ἀλιμούσιος
Διονύσιος Ἀλιμούσιος

35 Ἀθηνόδοτος Οἰναῖος,
Μενέδημος Μακεδῶν
Σήραμβος Αἰθαλίδης
Θεοδόσιος Ἀγνούσιος
Ζώβιος Ἡρακλεώτης

40 Διονύσιος Φλυεὺς
Εὐφρόνιος Φαληρεὺς
Εὐρύστρατος Κικυννεὺς
Ἀθηνόδοτος Οἰναῖος πρε-
Διονύσιος Ἑρμείος

45 Σῶσος Μαρωνίτης
Φίλων

- Λύσις Παλληνεύς
 Πλούταρχος Αιγινήτης
 Ἀριστοτέλης Παιανιεύς
 50 Ὀκυμένης Προβαλίστιος
 Πύθων
 Πολέμαρχος Φαληρεὺς
 Σωσιγένης Προβαλίστιος
 Ῥόδιππος Ῥαμνούσιος
 55 Σωσιγένης Ἀπαμεὺς
 Φιλόστρατος Κολωνῆθεν
 Μενέμαχος Παιανιεύς
 Ἀγαθοκλῆς δημόσιος
 Ἀριστόνικος Ὁῆθεν
 60 Δημήτριος Ἀλωπεκῆθεν
 Ληναῖος Μιλήσιος
 Θέων Ὁῆθεν
 Σωτῆς Ἀναγυράσιος
 Εὐβουλίδης
 65 Δημήτριος Ἀμαξαντεύς

66ον ἐπὶ Μηδείου Μουνιχιῶνος

Σχῆμα γραμμάτων φαίνεται μοι τὸ τῶν πρὸ Χριστοῦ Ῥωμαϊκῶν χρόνων. Ὁ ἐν στίχῳ γ'. ἐπώνυμος τῶν Ἀθηναίων ἀρχῶν Θεοκλῆς νῦν πρῶτον γνωρίζεται. Θὰ ᾔτο δὲ πλησιόχρονος τῷ Μηδείῳ, τῷ ἐν στίχῳ ξς'. ὃν ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Hermann, Griech. Staatsalterth. εὐρίσκω τεθειμένον ὑπὸ τὸ ἔτος 116 πρὸ Χρ. ὅπως καὶ παρὰ τῷ Dumont ἐν Fastes éponym. d'Athènes. Ὁ μὲν Μουνιχιῶν δὲ ἐν τοῖς τῶν σωματείων τούτων ψηφίσμασι πολὺ συγχρότερον ἢ ἄλλοι μῆνες ἀναφέρεται ὡς χρόνος καθ' ὃν ἐγίνοντο αἱ ἀγοραί (= συνελεύσεις), ἥδη παρετηρήθη ὑπὸ τοῦ Foucart (ἐνθα ἀνωτ. σελ. 16, *) ἀλλ' ὁ λόγος τούτου ἀγνοεῖται.

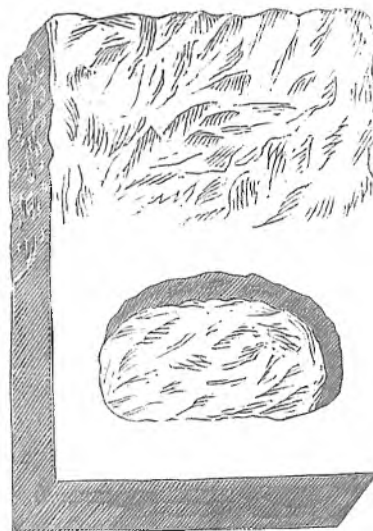
Ἐν τοῖς ἀναγεγραμμένοις ὅτι δεκατρεῖς εἶναι ξένοι σὺν καὶ τῷ ἱερεῖ, δὲν παραξενεύομεθα, μᾶλλον δὲ ὅτι καὶ δημόσιος, δηλ. δοῦλος εὐρηται εἷς, ὁ ἐν στίχῳ νη' Ἀγαθοκλῆς. Ὁ δὲ ἐν στίχῳ λθ'. Ζώβιος Ἡρακλεώτης ἴσως σχετιστέος πρὸς τὸν Ζώβιον Ζω-

(*) Ἐξ ἦσαν τότε, τῇ 1873, αἱ μνηταὶ τοῦ Μουνιχιῶνος, δέκα ἐγένοντο νῦν· ἐκ δὲ τῶν ἄλλων μηνῶν δις ὁ Σκιροφοριῶν μνημονεύεται καὶ ἀπαξ ὁ Ἀνοσσηριῶν, ὁ Ἐλαφηβολιῶν καὶ ὁ Πυανοφιῶν.

βίου Ἡρακλεώτην, οὗ ὁ ἐπιτύμβιος κιονίσκος ἐξεδόθη ὑπ' ἐμοῦ ἐν Ἐπιτυμβ. Ἀττικ. ἐπιγρ. ὑπ' ἀρ. 1738.

ὑπὸ τὸν τελευταῖον ξς'. στίχον ὑπάρχει ἀκόμη ὀλίγος τόπος, ὡς τριῶν στίχων, πρὸς τὰ δεξιὰ τῷ ὁρῶντι κενὸς γραμμάτων, ἀλλ' ἄδηλον εἰ καὶ ἐπ' ἀριστερὰ οὕτω ᾔτο κενός, διότι ἐκεῖ λοξοῦ γενομένου τοῦ θραύσματος ἐξέλιπεν ὁ λίθος. Καὶ τοσαῦτα μὲν συντόμως περὶ τοῦ ψηφίσματος.

Ὁ δὲ δεύτερος λίθος, ὁ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ εὐρεθείς, εἶναι ὡσαύτως Πεντελῆσιος, ἔχει δὲ σχῆμα πλακὸς τοιοῦτο·

μήκος αὐτοῦ 0,50, πλάτος 0,34 1/2, πάχος 0,09. Τὸ ἀνεξέργαστον αὐτοῦ πρὸς τὸ ἕτερον ἄκρον τοῦ μήκους του φανερώνει, ὅτι εἰσεχώρει ποτὲ οἰκοδομικῶς εἰς τοῖχόν τινα καὶ εἶχε θέσιν ὀριζόντειον, δεικνύων τοῖς παριοῦσι τὰ ἐγκεκολλημένα ἐπὶ τῆς ἔξω στενῆς τοῦ πάχους του πλευρᾶς γράμματα· τὸ δὲ ὁρώμενον ἄνω κοίλωμα δὲν ἔχει τὴν ἔσω ἐπιφάνειαν λείαν, ὥστε νὰ ἐκλάβωμεν αὐτὸ ὡς λεκάνης διὰ ὑγρὸν καὶ ἐπομένως τὸ ὅλον ὡς περιβόαντήριον ἱεροῦ ἐνφοδομημένον πρὸς τῇ θύρᾳ, ὅποσον ἄλλοτε εὐρέθη ἐκ τοῦ ἐν Πειραιεὶ Μητροῦ, ἔχον ὁμοίως ἐμπρὸς ἐπιγραφὴν τὴν δε· Νικίας ταμίας Μητρὶ θεῶν (ἀνέθηκεν)· ἴδε Kekulé, Die. ant. Bildw. im Theseion N° 371· ἀλλὰ πρέπει, νομίζω, νὰ θεωρήσωμεν τὸν ἡμέτερον λίθον

ὡς πεποιημένον ἵνα δεχθῇ ἐν τῷ κοιλώματί του ἀγαλμάτιον μετρίου μεγέθους, πιθανῶς τοῦ θεοῦ Σαβαζίου, συμφυῆς τῷ σφέλαϊ, ὅπερ νὰ ἀνέθηκαν οἱ ἀναγεγραμμένοι τέσσαρες ἄνδρες ὡς ἱεροποιοί. Ὅτι δὲ ἱεροποιοὺς εἶχον καὶ αἱ ξενικαὶ λατρεῖαι καὶ δὴ ἐνιαυσίους, γνωστὸν καὶ ἐξ ἄλλων ἐπιγραφῶν καὶ ἐκ ταύτης τῆς νῦν ἐκδιδομένης, ἣτις ἔχει ὥδε·

Οἶδε ἱεροποιήσαντες ἀν-
έθεσαν ἐπὶ Σωσιγένης ἄρχον-
Νίκων Εὐτυχίδης
Δημοκλῆς ὁ Μαντίθεος.

Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων εἶναι ἐπιεικῶς παλαιότερον τοῦ τῆς ἄλλης ἐπιγραφῆς. Καὶ ἡ κατάληξις δὲ Σωσιγένης ἀντὶ νους καὶ ἡ τρίστιγμος στίξις μετὰ τὸ Δημοκλῆς εἶναι ἀρχαιότητος τεκμήρια. Ὅθεν ἴσως δὲν σφαλόμεθα, ἂν θεωρήσωμεν τὸν Σωσιγένη τοῦτον ὡς τὸν τοῦ ἔτους 342 πρὸ Χρ. ἄρχοντα καὶ ὅχι ἄλλον ὁμώνυμόν του, ὃν ὁ Dumont θέτει περὶ τὰ 268-263 πρὸ Χρ.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 26 Φεβρουαρίου 1884.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ.

ΤΥΡΡΗΝΙΚΟΝ ΕΓΧΑΡΑΚΤΟΝ ΚΑΤΟΠΤΡΟΝ.

(Ὅρα πιν. 13).

Τὸ ἐν τῷ δεκάτῳ τρίτῳ πίνακι εἰς φυσικὸν μέγεθος ἀπεικονιζόμενον ἐγγράρακτον κάτοπτρον ἀνῆκον τῇ συλλογῇ τοῦ φιλαρχαίου κ. Henry Grun, διευθυντοῦ τῆς ἐν Πάτραις Ἰονικῆς Τραπεζῆς, ὅστις ἐκθύμως παρεχώρησέ μοι αὐτὸ πρὸς ἐκδόσιν (1) ἔχει τὴν ἀκόλουθον παράστασιν. Ἐν τῷ μέσῳ γυνή ἐν ποδῇρει χιτῶνι φέρει κράνος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς· παρ' αὐτῇ δ' ἐτέρα μορφή γυναικεία γυμνή, περιβεβλημένην ἔχουσα μόνον τὴν

δεξιὰν κνήμην λεπτῷ ἐνδύματι, στηρίζει τὴν δεξιὰν ἐπὶ τῆς ὀσφύος· ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν δύο τούτων κεντρικῶν μορφῶν δύο νεανίαι ἐνδεδυμένοι βραχὺν ἀχειρίδωτον χιτῶνα καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κάλυμμα παρεμφερὲς κράνει φέροντες, στηρίζουσιν ἑκάτερος τὸν ἀριστερόν βραχίονα ἐπὶ κίονος· ἄνω ἐν τῷ ἐδάφει παρατηρεῖται ἀέτωμα· ἡ ὅλη παράστασις περικλείεται κύκλῳ ὑπὸ ἐμπλέκτου (entrelacée) κοσμήματος. Ἡ λαβὴ τοῦ κατόπτρου χωριστὰ ὑπὸ τὸν δίσκον ἀπεικονιζομένη, ἔχει καλὸν ἀρχιτεκτονικὸν κόσμον, ὡς βλέπει τις ἐπὶ τοῦ πίνακος. Ἡ διατήρησις δ' αὐτοῦ εἶνε ἀρίστη, ἡ ἐργασία ὅμως ἐπιεικῶς ἀμελῆς.

Ἡ ἐποχὴ τοῦ κατόπτρου δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὁρισθῇ ἐπ' ἀκριβείας. Τὸ ἐλληνικὸν ὅμως ὑπόδειγμα, τὸ ὁποῖον ὁ τεχνίτης εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν εἰς τὴν ἐξεργασίαν τῆς παραστάσεώς του, ὡς θέλομεν ἰδεῖ παρακατιόντες, ἡ ἐρωτικὴ ὑπόθεσις αὐτῆς, τὸ γυμνὸν τῆς ἐν τῷ μέσῳ γυναικείας μορφῆς, τὸ ἀντωπὸν τοῦ προσώπου, μάλιστα δὲ ἡ δεδηλωμένη αὐτῆς αἰδώς, πάντα ταῦτα εἶνε τεκμήρια πείθοντα ἡμᾶς νὰ κατατάξωμεν τὸ κάτοπτρον εἰς τὴν τετάρτην καὶ τελευταίαν περίοδον τῶν Τυρρηνικῶν

(1) Ὡς καὶ προφορικῶς εἶπεν ἡμῖν ὁ ἀξιότιμος κ. Grun καὶ δι' ἐπιστολῆς του ἐδήλωσεν, ἠγόρασε τὸ κάτοπτρον τοῦτο παρὰ χωρικοῦ Ἑλληνοῦ εὐρόντος αὐτὸ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ οὐχὶ παρὰ συνήθους ἀρχαιοπώλου· ὥστε ἂν οἱ λόγοι τοῦ πωλητοῦ ᾗνε ἀληθεῖς, δυνάμεθα πιθανῶς νὰ παραδεθώμεν, ὅτι τὸ κάτοπτρον εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἤδη χρόνους. Ὅτι δὲ τὸ κάτοπτρον εἶνε Τυρρηνικὸν καὶ κατὰ συνέπειαν ἔξωθεν εἰσαχθὲν εἰς τὴν Ἑλλάδα, περὶ τούτου οὐδεὶς καὶ ἄκρῳ δακτύλῳ γευσάμενος τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ. Τὸ ζήτημα λοιπὸν ἐνταῦθα εἶνε μόνον, ἂν τὸ κάτοπτρον εἰσῆλθον κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ἢ νῦν διὰ τῆς ἀρχαιοκαπηλίας. Ἡμεῖς ἔχομεν λόγους ἰσχυροὺς διὰ νὰ πιστεύσωμεν τὸ δεύτερον, ὅτι δηλαδὴ εἰσῆλθον νῦν διὰ τῆς ἀρχαιοκαπηλίας· τοὺς λόγους ὅμως τούτους ἐπειδὴ οὔτε τοῦ παρόντος χρόνου, ἀλλ' οὔτε πρὸ πάντων τοῦ παρόντος τύπου εἶνε νὰ ἐκθέσωμεν, παραλείπομεν. Ἰσως δ' ἄλλοτε ποτε, ἂν κριθῇ ἀναγκαῖον, γράψωμεν περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, σχετιζομένου στενῶς πρὸς τὰ διάφορα εἶδη τῆς ἐμπορίας τῶν ἀρχαίων καὶ πρὸς τὰς προελεύσεις τῶν ἐν τοῖς διαφόροις τύποις τῆς Ἑλλάδος εὐρεθέντων κατόπτρων.